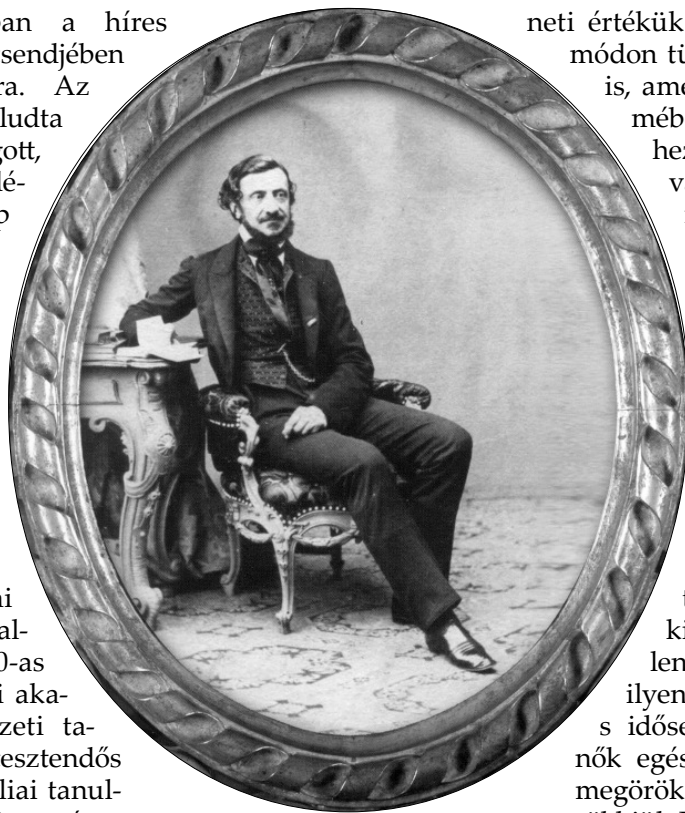

Emlékév és kiállítások Budapesttől Bukarestig

200 éve született Szathmáry Pap Károly

Kolozsvári diákkoromban a híres házsongárdi temető csendjében készültünk a vizsgákra. Az 1700-as esztendőktől itt aludta örök álmát a kőből faragott, koporsó formájú síremlékek alatt a Szathmáry Pap család számos őse, köztük a dédapa, Mihály, a református püspök is. *Szathmáry Pap Károly* 1812. január 11-én született. Apja, Dániel, a református konzisztórium tiszviselője, anyja pedig nemes *Vass Zsuzsanna* volt. A fiú előbb jogi diplomát szerzett, majd a nagyszebeni (ma: Sibiu) Gubernium alkalmazottja lett. Az 1830-as évektől a pesti és a bécsi akadémián folytatott festészeti tanulmányokat, majd kétesztendő bajorországi, svájci és itáliai tanulmányút következett. 1840 nyarán a székelyföldi Borszéken (Borsec) kúrálta epebaját, ahol moldvai és munténiai bojárok is üdültek. Itt ismerkedett meg *Gheorghe Bibescu* herceggel, Havasalföld akkori fejedelmével, aki Bukarestbe hívta a Sfantu Sava kollégium frissen vásárolt daguerrotíp-készülékének kezelésére. Ebből végül egész életére szóló letelepedés lett.

Születésének bicentenáriuma nyílt meg a budapesti *Román Kulturális Intézetben* az európai hírű fotográfus – Szathmáry Pap Károly, más néven *Carol Pop de Satmari* – március elejéig tartott emlékkiállítására. A nemzetközi szakirodalom a világ első hadi fotóriporterei között tartja számon. Fél évszázad alatt négy román uralkodó udvari fényképésze volt, ezért a román kormány a Romániai Fotóművészek Szövetsége elnökének – *Tóth István* nagyváradi fényképésznek – javaslatára az idei esztendőt az ő emlékévének nyilvánította. A rendező a tárlatnyitón elmondta, hogy az évfordulóra most először sikerült mintegy háromszáz dokumentumot (hivatalos iratokat, magánleveleket, rajzokat, víz-, illetve olajfestményeket, fényképeket, sokszorosított grafikákat, nyomtatványokat) összeszedni a romániai köz- és magángyűjteményekből. Ezek közül a magyar fővárosban a megnyitó közönsége – kivételes alkalomként – harminc eredeti fotográfiát is láthatott, amelyek törté-

Szathmáry Pap Károly önarcképe műtermében

neti értékük mellett figyelemre méltó módon tükrözik azt a gondosságot is, amellyel Szathmáry a műtermében – a modell egyéniségéhez legjobban illő kellékek, valamint a megfelelő környezet összeállításával – a felvételre érkezők elfogódottságát oldotta.

A három teremben a teljes életművet és érdeklődési kört jól áttekinthető hatvan digitális másolat is függött. A leggyakoribbak a kisebb-nagyobb tiszti vagy lelkészi és szerzetesi csoportok (tábornokoktól, metropolitáktól pópáig, bakáig). Az ismeretlen házaspárok sora legalább ilyen nagy, akárcsak a fiatalabb s idősebb, magányos férfiak és nők egész alakot, illetve arcaikat megörökítő Szathmáry-képek. Legtöbbjük *Ioan Popescu Baldovin* fényképalbumából került elő, amely jelenleg a Buzau megyei múzeum tulajdona.

Külön falat töltöttek be az 1864-1867 közötti években készített olyan érdekes karakterfotók, mint a fonó lány, a boráros fiú, a két halva-áros, a három tejesasszony vagy a bosnyák katona és a cserkesz harcos. Egy városi tájkép is akadt ízelítőül: Bukarestből a műemléki Coltei-torony, a szomszédos templommal. Üde színfolt volt egy kései, 1881-82-ből származó gyerekfotó a nagyszebeni Astra Nemzeti Muzeális Komplexumból, a román nemzeti viseletbe öltöztetett kislányról. Számos híresség képe is bekerült az alkalmi válogatásba. Szathmáry önmagáról, saját kezűleg készített mellképe az 1850-60 közötti évtizedben készült. Hátoldalán cirkaalmas füzérekbe foglalt érmek és kitüntetések között a francia nyelvű felirat: „Charles Szathmári – Peintre & Photographe de la Cour”. *Alexandru Ioan Cuza* uralkodó egész alakos, díszegyenruhás képmása (1863) és a bohém színész, *Matei Millo* mellképe (1865 körül) a bukaresti Muncipiumi Múzeumban őrzött eredetiekről készült másolat, akárcsak *Karl von Hohenzollern-Sigmaringen* főherceg – a későbbi *I. Károly* román király – civil utcai viseletben, jobbában sétapálcával, baljában cilinderrel (1866 után). Szathmáry Pap Károly öt felesége közül a drezdai *Anna Charlotte*

Böttger – a meisseni porcelán legendás feltalálójának leszármazottja – maga is képzett fényképész volt. A műtermi felvételen nem néz a kamerába, mert akkor már „perben-haragban” állt és válófélben volt a férjétől. Inkább egyetlen kisleányt vonja magához, aki később Alexandru *Satmari* (1871-1933) néven lett Mária román királyné udvari tájképfestője.

A kétszáz éve született fotográfusnak az 1853-ban kitört krími háborúban és az 1877-ben kezdődött balkáni felszabadító hadjáratban – a korábbi, magas rangú ismeretsegeinek és nyelvtudásának köszönhetően – szabad bejárása volt a török és az orosz táborba is. Fényképész laboratóriumát hol egy lovas szekér fabódéjában, hol egy tehervonat fülkéjében rendezte be. Innen látta el az angol és német világlapokat képes riportokkal. Egyébként királyi koronázásokat, festői népviseleteket és tájakat örökített meg román földön, amelyeket saját kiadású díszalbumokban, könyvmatokon sokszorosított. Rengeteget utazott szerte Európában. (Bejárta Kínát és Szibériáig is eljutott. Miklós orosz cár és a török szultán részére is dolgozott. - *A szerk.*) Többször találkozott *Liszt* Ferencsel is, akivel életre szóló barátságot ápolt. Egy fiatal férfi időpont megjelölése nélküli felvétele is látható volt, amely kép Szathmáry és rokona, *Duschek* Ferenc közös bukaresti műtermében készült, amikor az idős mester már véglegesen búcsút vett a fényképezéstől. Utolsó éveiben csak a kevésbé fárasztó festészetnek hódolt. 1887. június 3-án hunyt el, s a bukaresti lutheránus temető 1539. parcellájában helyezték örök nyugalomra.

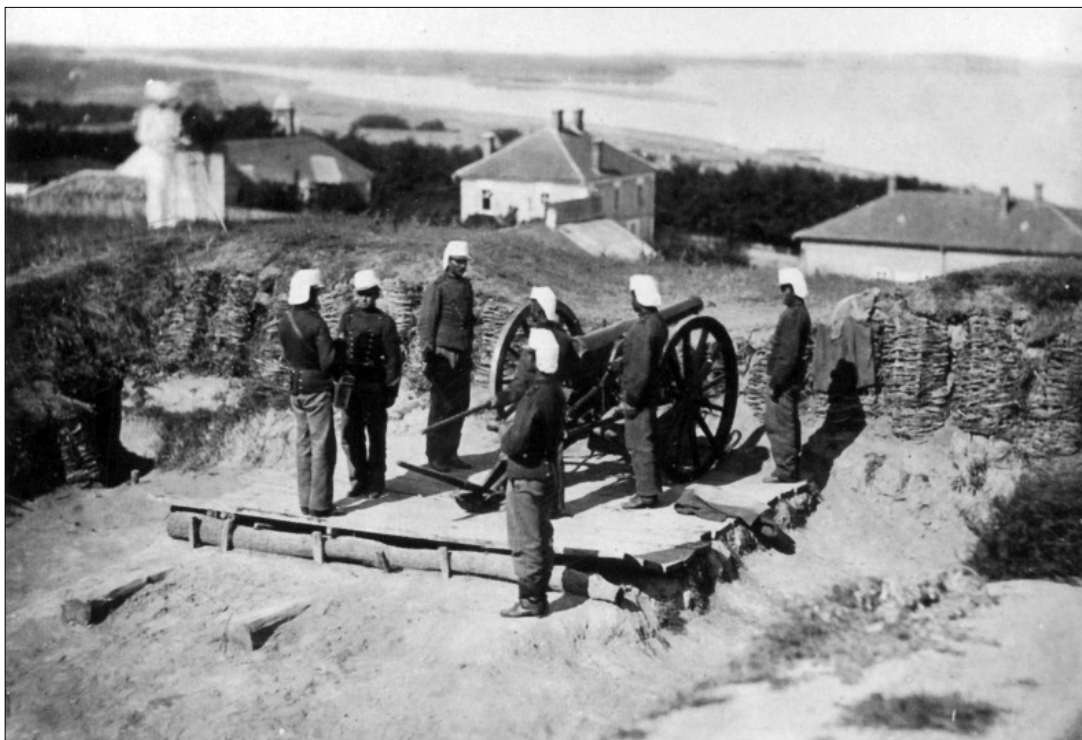
A vándortárlat kurátora beszámolt arról is, hogy az ünnepelt szülővárosában, Kolozsváron a főtéren álló Bánffy-palota barokk műemléki épületében, az ott székelő Művészeti Múzeum falai között egy

sokkal átfogóbb, mintegy másfélszáz tárgyból álló emlékkiállítás is nyílik tavasszal. Ezt követi majd Bukarestben, a Nemzeti Bank dísztermében nyáron megnyíló, minden eddiginél teljesebb életmű-bemutató, amely az emlékévé végéig lesz látogatható. A befogadó intézmény ebből az ünnepélyes alkalomból egy ezüst emlékérmét is kibocsát Szathmáry Pap Károly tiszteletére, amelyet domborműves arcmásával ékesítenek.

Wagner István

**Alexandru Ioan
Cuza uralkodó
díszgyűjteményében
(1876)**

Jelenet a balkáni felszabadító hadjáratból (1877)